

NA CO JE ZAPOTŘEBÍ SE ZAMĚŘIT KE ZKOUŠCE Z KNIHY M. VÁGNEROVÉ (ZÁKLADNÍ TEORIE OSOBNOSTI)

Z jakých složek se skládá **osobnost** a jak je možné ji charakterizovat (není potřeba se učit definici, ale rozumět, oč jde).

Vysvětlení **environmentalistických teorií a behaviorismu** (oč jde, hlavní představitelé, hlavní předpojatosti, rizika, vývoj tohoto směru).

Vysvětlení **nativistických teorií a psychologických směrů** z nich vycházejících (oč jde, hlavní představitelé, hlavní předpojatosti, rizika, vývoj tohoto směru).

Vysvětlení **interakcionistického přístupu, psychologický směr** a představitelů, základní myšlenky a přínos i kritika.

Vysvětlení **individualistického přístupu, psychologický směr** a představitelů, základní myšlenky a přínos i kritika.

Dědičnost, princip a proces zrání a jeho kritická období. Monogenní a polygenní vlivy, rozdíl mezi genotypem a fenotypem. Vztah mezi zráním a učením, rozdíly mezi nimi.

Centrální nervový systém, dvě větve autonomního nervového systému a jejich vliv na emoce a prožívání (psychosomatická rovina). Neuromediátory a jejich význam ve fungování CNS. Význam korových center pro fungování smyslů, motoriky a řeči, význam prefrontální (čelní) korové oblasti pro volní (exekutivní) funkce, význam limbického systému v prožívání, specifické zaměření levé a pravé hemisféry.

Vědomí a jeho obsahy (stručně). Pojetí nevědomí u Freuda (viz další materiál v Moodle) a u Junga (viz materiál k Jungovi).

Pozornost bezděčná a záměrná, vlastnosti pozornosti: koncentrace, selektivita, distribuce, vigilita, tenacita.

Vnímání, fenomenální svět, přínos Gestalt psychologie pro porozumění vnímání. Gestalt zákony. Význam sociálních vlivů na vnímání.

Paměť: rozdíl mezi krátkodobou a pracovní. Pomocné systémy krátkodobé a pracovní paměti. Dlouhodobá paměť: explicitní (epizodická a sémantická) a implicitní paměť a její složky. Metapaměť.

Učení a řešení problémů: rozdíl mezi klasickým a operantním podmiňováním, učení nápodobou, pozorováním, zástupným zpevnováním, identifikací. Heuristika, vhled, produktivní myšlení, konvergentní a divergentní myšlení.

Kognitivně vývojová teorie J. Piageta: využívání symbolů a znaků u dětí; princip autistického uvažování a egocentrického myšlení; fáze konkrétních logických operací a alespoň některé myšlenkové operace, které se k nim vztahují. Podstata formálních logických operací a nové schopnosti v myšlení v daném období. Zasazení uvedených fází do vývojově psychologických období. Pojem metakognice.

Intelligence, míra její dědičnosti, Spearmanovo pojetí inteligence a jejích jednotlivých složek (stačí obecně), pojetí inteligence a jejích složek u Thomsona a Thurstonea (stačí obecně). Pojetí inteligence u Guilforda. Pojetí fluidní a krystalické inteligence u Cattella a jejich vázanost na kognitivní funkce obou hemisfér. Sternbergova triarchická teorie inteligence. Počátky měření inteligence: pojmy „intelligenční kvocient“ a „mentální věk“. Specifika verbálních a neverbálních testů inteligence.

Emoce a emoční inteligence – její složky, včetně empatie. Vrozené emoce; emoční vývoj, zasazení rozvoje emocí do jednotlivých vývojových etap: nástup období hněvu, rozvoj soucitu, zahanbení a viny, specifika prožívání u dospívajících.

Motivace: potřeby a incentivy (a jejich složky). Homeostatický model, pobídkový model, kognitivní model. Teorie a principy vývoje potřeb podle A. Maslowa: růstové potřeby, vztahové potřeby a sebeaktualizace. Základní biologické pudy a psychosociální potřeby (stručně).

Vůle a faktory, které ji utvářejí (stručně). Konflikt motivů. Příklady vlastností aktivní a pasivní složky vůle.

Temperament – jeho definice a specifika. Cloningerova teorie temperamentu, její podstata a čtyři základní temperamentové dimenze. Vývoj temperamentu během života.

Teorie osobnosti. Typologie osobnosti podle H. Eysencka. Typologie osobnosti podle pěti superfaktorů tzv. velké pětky (Big Five).

- Vývojové teorie osobnosti: S. Freud a C.G. Jung (= stručně)

Já, sebepojetí a zvládnání zátěžových situací: identita a její tři složky (tělesná, psychická a sociální identita), pojem „ideální já“; naučená bezmocnost, hardiness, resilience, coping a příklady vhodných a nevhodných strategií. Obranné reakce (mechanismy obrany ega): jejich princip – vytěsnění, racionalizace, sublimace, regrese, projekce.